

Motion till riksdagen
2011/12:Ju333

av Maria Ferm m.fl. (MP)

Öppenhet och frihet i stället för rädsla och övervakning

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut.....	2
3	Inledning.....	2
4	Ökad frihet och minskad fördomsfullhet	4
4.1	Terrorismdefinitionen.....	4
4.2	Åtgärder för att förhindra radikaliserings.....	4
4.3	Islamofobi och diskriminering i antiterrorismens spår	5
4.4	Diskriminering i rättsprocessen	6
4.5	Förlegade attityder inom polisen	7
5	Öppenhet i stället för övervakning.....	8
5.1	Inrättande av integritetsskyddsmyndighet	8
5.2	Utvärdering av antiterrorismlagstiftning.....	9
5.3	Översyn av statens utgifter vad gäller terrorbekämpning	12

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att motverka lagförslag som ökar integritetskränkning och i stället arbeta för effektiva och starka rättssäkerhetsgarantier.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en utvärdering av åtgärder för att förhindra radikaliserings.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en utredning om diskriminering inom rättsväsendet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utvärdera lagstiftning i syfte att bekämpa terrorism med utgångspunkt i integriteten, proportionaliteten och kostnadseffektiviteten.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om terrorismdefinitionen.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inrätta en ny integritetsskyddsmyndighet.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge Säkerhetspolisen i uppdrag att utreda vilket hot den våldsbejakande antimuslimska miljön utgör.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om polisens värdegrundsarbete.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda hur mycket av statens resurser som läggs på så kallat terrorbekämpningsarbete.

3 Inledning

Den 11 september 2001 var en dag som få kommer att glömma. Många minns var de var någonstans när de först fick nyheten om att plan hade kraschat in i World Trade Center i New York. På samma sätt kommer många alltid att minnas var de befann sig när de fick höra om en stor explosion i regeringskvarteren i Oslo och att en person samtidigt sköt unga, politiskt engagerade människor på ön Utøya den 22 juli 2011.

Sedan den 11 september 2001 har en USA-ledd kamp mot den internationella terrorismen fått enorma konsekvenser för såväl politiska beslut och lagstiftning världen över som nationalstater och självfallet även för individer.

Nu, tio år senare, är det enkelt att konstatera att världen idag är förändrad. Repressiv lagstiftning har drivits igenom i USA och i EU. Integritetskränkande förslag har antagits i en rasande fart på nationell nivå men även inom EU. Det går att konstatera att vi befinner oss i ett paradigmskifte där flera av

våra hitintills gällande rättssäkerhetsprinciper om den personliga integriteten frångås i ”kampen mot terrorism och grov brottslighet”.

USA:s krig mot terrorismen har rent konkret inneburit krig och invasioner, tillfångatagande på lösa grunder och nekande av rättegång, olaglig övervakning och användande av tortyrmeter. Säkerhetstjänster har använt metoder som ofta saknat lagstöd och som bryter mot principer om rättssäkerhet och andra mänskliga rättigheter som regleras av internationella konventioner. Samtidigt har världen knappast blivit mer säker. Janne Flyghed och Magnus Hörnqvist formulerar i rapporten ”Varifrån kommer hotet? – perspektiv på terrorism och radikaliserings” detta på följande sätt:

Det finns ingen universallösning på en ytterst komplicerad problematik som politiskt eller religiöst motiverad terrorism. Dock går det att konstatera att en ensidig satsning på olika typer av repressiva kontrollåtgärder inte har varit en framgångsrik väg.¹

Terrorism är inte en nationalstat eller en tydlig grupp. Det är en strategi som grupper använder sig av för att påverka politiska beslut och ingjuta rädsla i ett samhälle. Därför var kriget mot terrorismen dömt att misslyckas redan från början. Det går nämligen inte att kriga mot en strategi.

När man påstår att man bedriver ett krig, som för övrigt inte går att vinna, eftersom det inte går att bekämpa en strategi, är risken istället att människor och samhällen vaggas in i en ständig krismentalitet. Då kan människor lättare acceptera undantagslagar och inskränkningar av friheten, som aldrig annars skulle accepteras och vara möjliga att genomdriva i ett öppet, demokratiskt samhälle. Därför har människorättsvidriga ågäranden passerat och inskränkningar av den personliga integriteten accepterats de senaste tio åren.

Sverige befinner sig, ur ett rättssäkerhetsperspektiv, i ett paradigmskifte där flertalet av våra rättssäkerhetsprinciper frångås för att säkra ”kampen mot terrorism”. Vi ser med stor oro på den pågående utvecklingen där en stor mängd integritetskränkande lagar antagits och fortsätter att antas utan en större diskussion om vilka konsekvenser detta får för rättssäkerheten och den personliga integriteten.

Vi vill gärna tillsammans med regeringen avvärja hot mot Sverige som är baserade på realistiska bedömningar. Men vi är inte beredda att offra den personliga integriteten på antiterrorismens altare. Ett övervakningssamhälle stärker inte de mänskliga rättigheterna i världen. Det skapar bara större mistro mot myndigheterna och staten som egentligen ska vara den personliga integritetens väktare. Det medför även att de som vill begå brott vidtar för att bli så svåra att upptäcka som möjligt. Miljöpartiet väljer den politiska inriktningen att nationellt och internationellt stärka de mänskliga rättigheterna istället för att urholka dem i kampen för en fredlig och hållbar värld.

Vi kan inte acceptera att medborgarnas rättssäkerhet äventyras på ett sådant sätt och kommer således att fortsätta vår kamp mot integritetskränkande

¹ ”Varifrån kommer hotet? – perspektiv på terrorism och radikaliserings”, Flyghed & Hörnqvist, s. 1, http://www.criminology.su.se/content/1/c6/02/14/71/2001_2_B_Inlaga.pdf.

Fel! Okänt namn på

lagförslag och för effektiva och starka rättssäkerhetsgarantier. Och vi vill att riksdagen ger regeringen tillkänna att göra detsamma.

4 Ökad frihet och minskad fördomsfullhet

4.1 Terrorismdefinitionen

Det är först på senare tid som det har funnits en enighet om definitionen av terrorism. Beroende på utgångspunkten blev ofta den enes terrorist den andres frihetskämpe och tvärtom. Efter den 11 september 2001 enades många stater dock snabbt om en definition.²

Inom EU finns en gemensam definition av vad terrorism är, och den svenska lagen om terroristbrott baseras på denna definition i EU:s rambeslut om bekämpande av terrorism.

Enligt denna är terrorism en gärning som allvarligt kan skada en stat eller mellanstatlig organisation om denna syftade till att

1. injaga allvarlig fruktan hos en befolkning eller befolkningsgrupp
2. tvinga offentliga organ eller en mellanstatlig organisation att vidta eller avstå från att vidta en åtgärd, eller
3. destabilisera eller förstöra grundläggande politiska, konstitutionella, ekonomiska eller sociala strukturer.³

Denna definition av vad som ska klassas som terrorism är väldigt bred och luddig. Samtidigt innebär den att statsterrorism inte klassas som terrorism.

Miljöpartiet anser att en gemensam definition inom EU om terrorism inte ska få leda till att människor övervakas och anhålls enbart på grund av sin politisk-demokratiska verksamhet. Åtal för samvets- eller åsiktsbrott är inte värdiga ett demokratiskt rättssystem och får inte förekomma inom EU. Definitionen för terrorism i EU:s ramavtal lämnar tyvärr ett stort tolkningsutrymme i den riktningen. Frågan om statsterrorism lämnas dessutom helt utanför definitionen. Sverige bör arbeta för en förändring av terrorismdefinition i enlighet med ovanstående. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

4.2 Åtgärder för att förhindra radikaliserings

”Det finns en väldigt stor risk att vi börjar legalisera åsiktsregistrering. I synnerhet som man har väldigt vaga hotbilder”, säger kriminologen Janne Flyg-

² ”Varifrån kommer hotet? – perspektiv på terrorism och radikaliserings”, Flyghed & Hörnqvist, s. 5, http://www.criminology.su.se/content/1/c6/02/14/71/2001_2_B_Inlaga.pdf.

³ <http://www.sakerhetspolisen.se/terrorism/omterrorism.4.7671d7bb110e3deb1fd.80002841.html>.

Fel! Okänt namn på

hed i en intervju i Svenska Dagbladet den 2 juni 2011.⁴ Det Janne Flyghed syftar på är tesen om radikaliseringsprocessen som Säkerhetspolisen arbetar efter. Grundtanken i radikaliseringsprocessen är att en person i ett antal givna steg radikaliserar alltmer för att slutligen vara beredd att begå terrordåd. Förespråkare av tesen om radikaliseringsprocessen tror att de första stegen mot terrorism är att röra sig i ”fel kretsar” eller att läsa ”fel litteratur”. Grundtanken i radikaliseringsprocessen är att en person i ett antal givna steg radikaliserar alltmer för att slutligen vara beredd att begå terrordåd.

I Storbritannien finns särskilda ”Prevent Programmes” som syftar till att förebygga radikaliseringsprocessen genom att polisen, med hjälp av NGO:er som tvingas skriva under på statens terrorjakt, på ett tidigt stadium hoppas identifiera individer som är på väg att dras in i radikaliseringsprocessen. Denna övervakning skulle kunna bli kontraproduktiv och alienera personer ytterligare samtidigt som det ligger nära åsiktsregistrering.

I Sverige listas radikaliseringsförebyggande projekt av Sveriges Kommuner och Landsting, SKL. Enligt SKL siktar man in sig på att skapa mötesplatser mellan kristna och muslimer, kostnadsfri rådgivning mot diskriminering eller trygghet i bostadsområdet på grund av brist på resurser för att påverka ”de strukturella faktorer som skulle kunna skapa en grogrund för terrorism” (SKL 2010: 31). Även Säkerhetspolisens chef Anders Danielsson hävdar i en tidningsintervju efter att Säkerhetspolisen fått 100 miljoner kronor extra i samband med antagandet av regeringens antiterrorstrategi att ”pengarna skulle ha större effekt om vi ordnade jobb i miljonprogrammen än om man anställde ytterligare femtio poliser” (Gringo nr 2/2008).⁵

Miljöpartiet de gröna anser att radikaliseringsstrategin kan vara kontraproduktiv och ineffektiv. Istället för mer övervakning, även om skälen om ökad social sammanhållighet är behjärtansvärda, kan det vara effektivare att rikta in sig på andra åtgärder. Därför bör Säkerhetspolisens arbete rörande detta utvärderas. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

4.3 Islamofobi och diskriminering i antiterrorismens spår

De senaste tio åren har även islamofobin ökat och åsikter om att muslimerna är ”vårt största utländska hot sedan andra världskriget”⁶ har letat sig in i politikens finrum. Fördomar mot islam och mot muslimer syns såväl i terrorbekämpningsarbete som på arbetsmarknaden och inom rättsväsendet i övrigt. När människor tänker på terrorism ser de någon från al-Qaida framför sig, trots att det i Europa främst är separatister som står för terrordåden i Europa.

⁴ http://www.svd.se/nyheter/inrikes/felaktig-terrorsyn-spar-pa-fordomar_6216035.svd.

⁵ ”Varifrån kommer hotet? – perspektiv på terrorism och radikaliserings”, Flyghed & Hörnqvist, s. 14–16, http://www.criminology.su.se/content/1/c6/02/14/71/2001_2_B_Inlaga.pdf.

⁶ Jimmie Åkesson på Aftonbladet 2009-10-19 <http://www.aftonbladet.se/debatt/debattamen/politik/article12049791.ab>.

Fel! Okänt namn på

Enligt "The European Union Terrorism and Situation Trend Report 2010" begick islamister endast 0,2 procent av terrordåden i Europa 2010.⁷

Att terrorism nästan har blivit synonymt med islamistisk terrorism blev tydligt när ett flertal terrorexperter felaktigt gissade att det var en islamistisk gruppering som stod bakom dåden i Norge den 22 juli 2011. Detta är i högsta grad ett problem för oss som både vill skapa ett samhälle fritt från fördomar och rasism och som värnar effektiviteten i terrorbekämpningsarbetet.

Säkerhetspolisen redovisade 2009 i rapporten "Våldsamt politisk extremism – Antidemokratiska grupperingar på yttersta höger- och vänsterkanten" de politiska grupperingar som valt att ställa sig utanför det demokratiska samhället och som ser våld, skadegörelse och andra brott som ett legitimt redskap i sin kamp.

År 2010 redovisades till regeringen ett uppdrag avseende uppdrag att beskriva våldsbejakande islamistisk extremism i Sverige, radikaliseringsprocesser samt verktyg och strategier som kan användas för att motverka radikalisering genom rapporten "Våldsbejakande islamistisk extremism i Sverige".

Samtidigt har ingen genomgång gjorts av den antimuslimska våldsbejakande miljön som kan kopplas till terrorister som Anders Behring Breivik. Det enda som kommer i närheten är att Europol planerar att göra en kartläggning över extremism i norra Europa.⁸

Brottsförebyggande rådet har i sin årliga statistik över utvecklingen av hatbrotten i Sverige för år 2010 (rapport 2011:8) redovisat att ungefär 270 anmälda brott baserades på islamofobi, vilket var en ökning jämfört med år 2009 och följer en uppåtgående trend sedan mätningarna startade 2006. Det är inte klart i vilken grad islamofobi funnits med som skäl för personer att begå terrorhandlingar, även om så delvis synes ha varit fallet senast i Norge.

Det är alltså inte klarlagt på vilket sätt och i vilken omfattning den antimuslimska våldsbejakande miljön leder till utövandet av systemhotande brottslighet i Sverige. Detta bör utredas av Säkerhetspolisen och förslag på åtgärder för att minska förekomsten av islamofobi i Sverige och som skäl för terrorism bör redovisas.

4.4 Diskriminering i rättsprocessen

Brottsförebyggande rådets rapport "Diskriminering i rättsprocessen" (rapport 2008:4), om missgynnande av personer med utländsk bakgrund, har konstaterat att diskrimineringen inom rättsväsendet i hög grad existerar. Brottsförebyggande rådets slutsats från deras två rapporter är tydlig:

⁷ The European Union Terrorism and Situation Trend Report 2010 http://www.europol.europa.eu/publications/EU_Terrorism_Situation_and_Trend_Report_TE-SAT/Te-sat2010.pdf.

⁸ <http://www.aftonbladet.se/nyheter/terrordadetinorge/article13376050.ab>.

Resultaten pekar på att det finns föreställningar inom rättsväsendet om att vissa minoritetsgrupper och vissa brottstyper hör ihop. Det finns också föreställningar om att personer med vissa typer av minoritetsbakgrund alltid förnekar och därför inte tas på allvar. Andra exempel på direkt diskriminering från DO-studien och enkät- och intervjustudien med rättsliga aktörer handlar om att personer med utländsk bakgrund betraktas som mindre trovärdiga än etniska svenskar – på brottsplatsen, under brottsutredningen och i domstolsförhandlingen.

Tyvär innehöll denna utredning ej uppgifter om i hur stor utsträckning diskrimineringen existerar, vilket är en viktig komponent att ha information om för att kunna förändra situationen. Likhet inför lagen och ett rättsväsen fritt från diskriminering är en viktig och prioriterad fråga. Miljöpartiet de gröna har tidigare motionerat i denna fråga, men då ingenting har hänt återkommer vi i år igen. Vi föreslår att regeringen tillsätter en utredning som har som uppgift att bedöma hur vanligt förekommande det är att människor diskrimineras inom rättsväsendet.

4.5 Förlegade attityder inom polisen

Med jämna mellanrum rapporteras det om hur det förekommer en ”rå jargong”, främlingsfientlighet och fördomar inom polisen. Det är inte märkligt att det finns fördomar inom polisen eftersom samhället i stort också genomsväras av strukturell diskriminering, men det måste motverkas.

Enligt en artikel i Aftonbladet den 21 juni 2011 har närpolisen i Huddinge gjort ett varningsutskick till boende i Huddinge och Hammarby Sjöstad den 14 juni 2011 där olika folkgrupper kollektivt beskrivs som tjuvaktiga.⁹ Enligt en studie från Göteborgs universitet, som P3:s Nyheter rapporterar om den 23 juni 2011, är ”rå jargong och fördomsfulla skämt om utlänningar” vardag inom polisen i Västra Götaland.¹⁰

Detta handlar om strukturella problem som genomsväras polisen. Såsom angivits i Brottsförebyggande rådets rapport Diskriminering i rättsprocessen (rapport 2008:4) betraktas personer med utländsk bakgrund som mindre trovärdiga än etniska svenskar – på brottsplatsen, under brottsutredningen och i domstolsförhandlingen.

Fördomarna och diskrimineringen är ett hot mot den enskildes rättssäkerhet och mot allmänhetens förtroende för rättsväsendet. Det ligger också en stor utmaning i att på allvar ta itu med problemen, och samtidigt undvika att enskilda känner sig utpekade eller ifrågasatta.

Därför bör riksdagen ge regeringen tillkänna att polisens värdegrundsarbete ska syfta till att arbeta med dessa frågor.

⁹ <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article13206978.ab>.

¹⁰ <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=1646&artikel=4569203>.

5 Öppenhet i stället för övervakning

5.1 Inrättande av integritetsskyddsmyndighet

Demokratin går innerst inne ut på att alla, varenda människa, ska våga säga precis vad hon eller han tycker och tänker, och att man ska våga säga det frimodigt och öppet och att man aldrig någonsin ska bli nedtryckt eller förtryckt för det man säger. Det är grunden för hela demokratin.

Kriminologen Janne Flyghed presenterar i sin bok ”Brottsbekämpning – mellan effektivitet och integritet” en rad viktiga problem. Går det att uppnå en effektiv kontroll av brottsligheten och ändå förbli ett anständigt samhälle? Det är den frågan, konflikten mellan effektiv brottsbekämpning och medborgerliga fri- och rättigheter, som vi brottas med när det gäller att hitta effektiva lösningar för att bekämpa terrorism. Visst ska brottslighet, i synnerhet grov sådan, bekämpas. Frågan är till vilket pris. Hur långt är det rimligt att kränka medborgarnas personliga integritet för att hålla brottsligheten på en acceptabel nivå?

De flesta anser nog att det är i sin ordning att utsätta personer som begått brottsliga handlingar för någon form av ingrepp. Men hur är det med polisverksamhet som huvudsakligen handlar om kontroll och övervakning av personer som inte ens är misstänkta för brott? Är det acceptabelt att vi alla övervakas för att ett fåtal ska förhindras att begå brott?

I vårt alltmer internationaliserade samhälle finns det en stark tendens till expansion mot att övervaka och kontrollera inte enbart konkret misstänkta brottslingar utan även folk i allmänhet. Det kan gälla allt ifrån buggning, kameraövervakning, globala satellitstyrda övervakningssystem och nytt underrättelsestyrt polisarbete till nya dataregister.

Men i ett demokratiskt samhälle går det inte att tillgripa vilka metoder som helst för att kontrollera oönskade beteenden.

I demokratiska statskick är medborgarna garanterade vissa friheter. Men vilken tyngd har dessa lagskyddade fri- och rättigheter i förhållande till statsmakten när de ställs mot behovet av en effektiv brottsbekämpning? Miljöpartiet ställer sig i grunden positivt till de möjligheter för brottsbekämpning som ny teknik skapar. En effektiv brottsbekämpning och allmänhetens skydd får inte eftersättas. Men vi anser också att den personliga integriteten måste skyddas. Registrering av människor hos polisen ska ske först när dom är avkunnad och den anklagade har dömts som skyldig. Kameraövervakning på offentliga platser ska inte kunna ske utan tillstånd eller synlig information om vad som sker.

Alla registrerade ska i princip ha rätt att ta del av samtliga registeruppgifter om sig själva, även till exempel Säpos register. Beslut om undantag ska användas restriktivt av domstol; endast om det behövs för att skydda brottsutredning eller nationella säkerhetsintressen. Miljöpartiet anser att åsiktsregistrering inte får förekomma. Ingen får övervakas eller anhållas enbart på grund av politisk-demokratisk verksamhet.

Alla ska ha rätt till åsikts- och yttrandefrihet, om det inte direkt utgör en fara för samhället och det demokratiska statsskicket. Straffsatsen ska inte kunna påverkas av gärningsmannens politiska övertygelse, så länge den inte direkt utgör en fara för samhället och det demokratiska statsskicket.

Frågor rörande skyddet av enskildas privatliv och uppgifter kring dem, hanteras av ett antal olika myndigheter i Sverige. Exempelvis hanterar Datainspektionen personuppgifter generellt i samhället, Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden känsliga personuppgifter hos Säkerhetspolisen och användandet av hemliga tvångsmedel hos polis och åklagarmyndighet och Justitiekanslern har tillsyn över all offentlig verksamhet. Till detta kommer organ såsom Pressens opinionsnämnd och den kontroll som sker genom domstolar.

Integritetsskyddskommittén konstaterade mot den bakgrunden i sitt delbetänkande 2007 (SOU 2007:22 Skyddet för den personliga integriteten) bland annat att det i Sverige finns en brist på systemtänkande och helhetssyn som leder till att regelverket blir oenhetligt och svåröverskådligt för möjligheterna att beakta kumulativa effekter av tillkommande lagstiftning inom området. Kommittén konstaterade vidare att ingen statlig myndighet har i uppgift att slå larm när integritetskänslig information nyttjas för annat ändamål än den varit avsedd för. Avsaknaden av en myndighet som har i uppgift att vaka över att den enskildes rätt till en skyddad privat sfär respekteras kan ses som ett uttryck för integritetsskyddets allmänt sett låga status.

Såsom konstaterats av Integritetsskyddskommittén har integritetsskyddet en svag ställning i Sverige. Detta har lett till en fragmentarisk bild över hur olika lagstiftningsåtgärder påverkar enskildas integritet och avsaknad av en helhetsbild i landet. Miljöpartiets bedömning är att detta samlade skydd kan erhållas genom inrättandet av en myndighet med ett samlat ansvar för skyddet av enskildas integritet. Miljöpartiet de grönas motion med anledning av regeringens budgetmotion lämnar förslag om hur denna nya integritetsskyddsmyndighet ska finansieras.

5.2 Utvärdering av antiterrorismlagstiftning

Det finns en mängd olika lagar som syftar till att förhindra terrorism. Sedan den 11 september 2001 har antiterrorismlagstiftning införts på löpande band. Brott mot dessa lagar kan leda till väldigt långa straff, i flera fall till livstids fängelse. I många fall är de mycket integritetskränkande och omfattande.

Enligt ett pm från riksdagens utredningstjänst den 6 september 2011 finns det en stor mängd författningar relaterade till terrorbekämpning. Nedan följer en lista på de viktigaste:

- ? Lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall.

I lagen om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall finns bestämmelser som genomför FN:s konvention om bekämpande av finansiering av terrorism. Genom lagen görs det straffbart att samla in, tillhandahålla eller ta emot pengar eller andra tillgångar i syfte att dessa ska

Fel! Okänt namn på

användas eller med vetskap om att de är avsedda att användas för att begå terroristbrott och andra allvarliga brott om syftet är att injaga skräck i en befolkning eller befolkningsgrupp eller att förmå en regering eller en internationell organisation att göra eller avstå från att göra något.

? Lagen (2003:148) om straff för terroristbrott.

I lagen finns bestämmelser om vilka gärningar som kan utgöra terroristbrott och påföljderna för den som döms för terroristbrott. De gärningar som kan utgöra terroristbrott är bland annat mord, dråp, grov misshandel, människorov, olaga frihetsberövande, grov skadegörelse, mordbrand och grov mordbrand, allmänfarlig ödeläggelse, sabotage och grovt sabotage, kapning och sjö- eller luftfartssabotage, flygplatssabotage och spridande av gift eller smitta. En fullständig uppräkningslista finns i lagens 3 §.

En person som begår någon av de gärningar som räknas upp i lagen kan dömas för terroristbrott om gärningen allvarligt kan skada en stat eller en mellanstatlig organisation och avsikten med gärningen är att

- ? injaga allvarlig fruktan hos en befolkning eller befolkningsgrupp,
- ? otillbörligen tvinga offentliga organ eller en mellanstatlig organisation att vidta eller att avstå från att vidta en åtgärd, eller
- ? allvarligt destabilisera eller förstöra grundläggande politiska, konstitutionella, ekonomiska eller sociala strukturer i en stat eller i en mellanstatlig organisation.

Straffet för terroristbrott är fängelse i lägst fyra år och högst arton år, eller på livstid. Om brottet är mindre grovt är straffet fängelse i lägst två år och högst sex år.

? Lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder.

Lagen gäller utlämning från Sverige till ett annat EU-land vid misstanke om brott.

? Utlänningslagen (2005:716).

Lagen innehåller regler om under vilka omständigheter utlämningar får avvisas eller utvisas ur Sverige samt särskilda handläggningsregler för s.k. säkerhetsärenden.

? Lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott.

Lagen innehåller regler om straffprocessuella tvångsmedel, exempelvis hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning, vid misstanke om bl.a. terroristbrott (preventiv tvångsmedelsanvändning). Lagen är tidsbegränsad till den 31 december 2012.

? Lagen (2008:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet.

Den så kallade FRA-lagen innehåller bestämmelser om signalspaning på kabelburen trafik som bedrivs av Försvarets radioanstalt (FRA).

Fel! Okänt namn på

? Lagen (2008:854) om åtgärder för att utreda vissa samhällsfarliga brott.

Lagen, som är tidsbegränsad till den 31 december 2012, ger de brottsbekämpande myndigheterna utvidgade möjligheter att använda tvångsmedlen beslag, hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning, hemlig kameraövervakning och postkontroll.

? Lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

I lagen finns bestämmelser om administrativa åtgärder som syftar till att förhindra att finansiell verksamhet och annan näringsverksamhet utnyttjas för penningtvätt och finansiering av terrorism. Det rör sig om regler om kundkontroll samt gransknings- och rapporteringsskyldighet vid misstänkta transaktioner. Enligt lagen är finansiella institut och vissa andra verksamhetsutövare skyldiga att granska och rapportera misstänkta transaktioner till Rikspolisstyrelsen (Finanspolisen).

? Lagen (2010:299) om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet.

Lagen reglerar ett särskilt straffansvar för den som

- ? i ett meddelande till allmänheten uppmanar eller annars söker förleda till särskilt allvarlig brottslighet (offentlig uppmaning),
- ? söker förmå någon annan, i annat fall än som anges i den första punkten, att begå eller annars medverka till särskilt allvarlig brottslighet (rekrytering) eller
- ? meddelar eller söker meddela instruktioner om tillverkning eller användning av sådana sprängämnen, vapen eller skadliga eller farliga ämnen som är särskilt ägnade att användas för särskilt allvarlig brottslighet, eller om andra metoder eller tekniker som är särskilt ägnade för sådant ändamål, om gärningen har begåtts med vetskap om att instruktionerna är avsedda att användas för särskilt allvarlig brottslighet (utbildning).

Med särskilt allvarlig brottslighet menas bland annat terroristbrott och sådan brottslighet som avses i vissa angivna internationella överenskommelser.

Ansvar enligt lagen ska inte dömas ut om gärningen är att anse som ringa. Straffet är fängelse i högst två år eller, om brottet är grovt, fängelse i lägst sex månader och högst sex år.

? Lagen (2000:343) om internationellt polisiärt samarbete.

Lagen tillkom i sin ursprungliga form före 2001 men har ändrats på väsentliga punkter 2011 (SFS 2011:904) genom implementeringen av det så kallade Prümrådsbeslutet. Lagändringarna innebär bland annat ett automatiserat uppgiftsutbyte avseende dna-profiler, fingeravtryck och fordonsuppgifter såsom föreskrivs i EU:s rådsbeslut om ett fördjupat gränsöverskridande samarbete, särskilt för bekämpning av terrorism och annan gränsöverskridande brottslighet.

Fel! Okänt namn på

? Aktuella lagändringar

Riksdagen antog den 14 december 2009 propositionen Genomförande av skyddsgrundsdirektivet och asylprocedurdirektivet (prop. 2009/10:31, bet. 2009/10:SfU8, rskr. 2009/10:133). Lagändringarna, som trädde i kraft den 1 januari 2010, innebär bl.a. att flertalet ärenden med säkerhetsaspekter ska kunna prövas av domstol på motsvarande sätt som andra utlänningsärenden. Dessa säkerhetsärenden handläggs enligt utlänningslagen. Särskilt kvalificerade ärenden handläggs däremot enligt lagen om särskild utlänningskontroll. Detta gäller även om ärendena innefattar frågor om uppehållstillstånd, statusförklaring eller resedokument. Migrationsverkets beslut i dessa ärenden överklagas till regeringen.

- ? Lag (2010:299) om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet trädde i kraft den 1 december 2010.¹¹ Lagen är både oklar och lämnar stort utrymme för godtycke. Miljöpartiet de gröna var emot införandet av lagstiftningen och vill nu att riksdagen ger regeringen tillkänna att genomföra en utvärdering av lagstiftningen.¹²

Som listan med terrorbekämpningslagar visar har många lagar införts i syfte att bekämpa terrorism. De innebär stora inskränkningar av medborgerliga rättigheter, mycket övervakning och stora kostnader. Samtidigt är frågan hur effektiva dessa lagar egentligen är. Miljöpartiet anser att en utvärdering av all lagstiftning i syfte att bekämpa terrorism bör ske med utgångspunkt i integriteten, proportionaliteten och kostnadseffektiviteten. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

5.3 Översyn av statens utgifter vad gäller terrorbekämpning

En publikation från det danska Institut for Internationale Studier (DIIS), har en dansk forskare i en delrapport med rubriken "Dansk terrorbekaempelse, Hvad koster den, og hvad får vi for pengene?" intervjuat 25 olika myndigheter och institutioner som dagligen arbetar med terroristbekämpning i Danmark, samt gått igenom tillgängliga offentliga budgetar för myndigheterna och institutionerna.

Publikationen konstaterar att Danmark spenderar årligen omkring 3–4 miljarder danska kronor på terrorbekämpning. Samtidigt konstaterar forskaren: att ta reda på den exakta siffran för helheten måste betraktas som en stor revisionsuppgift, som ännu inte är gjord.

¹¹ <https://lagen.nu/2010:299>.

¹² PM, Riksdagens utredningstjänst, Dnr 2011:1223, 2011-09-06.

Fel! Okänt namn på

I Sverige är Säkerhetspolisen (Säpo) den myndighet som har huvudansvaret för terrorismbekämpningen i Sverige. Säpo avsatte enligt sin årsredovisning för verksamhetsområdet kontraterrorism 26 procent av sin årliga budget. Budgeten uppgick sammanlagt till 947 miljoner kronor.

I Sverige finns dock ingen genomgång gjord som liknar den i Danmark och därför heller ingen siffra på hur mycket svensk terrorbekämpning kostar per år enligt Riksdagens utredningstjänst.

Riksdagens utredningstjänst har frågat ansvarig handläggare för Säpo på Justitiedepartementet om det finns någon siffra eller om man ämnar ta fram någon. Men någon sådan siffra finns inte och det är inte heller någonting som har diskuterats.¹³ Det är av stor vikt att veta hur mycket av statens resurser som läggs på terrorbekämpningsarbete, och en genomgång liknande den i Danmark bör därför genomföras i Sverige. Detta bör också riksdagen ge regeringen till känna.

Stockholm den 3 oktober 2011

Maria Ferm (MP)

Jabar Amin (MP)

Tina Ehn (MP)

Jan Lindholm (MP)

Peter Eriksson (MP)

Agneta Börjesson (MP)

Magnus Ehrencrona (MP)

Agneta Luttröpp (MP)

¹³ PM, Riksdagens utredningstjänst, Dnr 2011:1223, 2011-09-06